

Slaven Bertoša

MIGRACIJE PREMA PULI – PRIMJER AUSTRIJSKE ISTRE U NOVOM VIJEKU

Katedra čakavskog sabora za povijest Istre Pazin, Sveučilište
Jurja Dobrile u Puli i Državni arhiv u Pazinu, Pazin – Pula,
2013., str. 173.

Knjiga *Migracije prema Puli – Primjer austrijske Istre u novom vijeku* prof. dr. sc. Slavena Bertoše još je jedna u nizu (do sada objavljeno 5) povijesnih knjiga spomenutoga autora.

Prof. dr. sc. S. Bertoša vrsni je povjesničar nove generacije istraživača prošlosti istarskoga poluotoka u razdoblju od XI. do XIX. stoljeća. On se ovom knjigom ponovo vraća velikim i malim migracijama pučanstva u Istri koja su se odvijala tijekom novoga vijeka tj. u XVII. i XVIII. stoljeću.

Proučavajući arhivsku građu tj. primarne izvore kao i brojnu literaturu koja govori o životu u prošlosti Istre, a posebice grada Pule, prof. S. Bertoša provodi povijesnu analizu i donosi novu sintezu na temu migracija u Istri tijekom XVII. i XVIII. stoljeća. Primjenom moderne znanstvene metodologije u iščitavanju povijesnih vrela, autor podastire istinu o cjelokupnom životu i svakodnevnim događajima običnih malih ljudi Istre i potiče na razmišljanje o životnim stvarima te migracijama u Istri tijekom novoga vijeka. Naime, takav pristup i rad ukazuju na autorovu stručnost, temeljitost i sistematičnost. Naime, to su nadahnuta istraživanja novoga vijeka s jednim ciljem da se što bolje razumije novo doba na istarskom poluotoku koji čini sastavnicu europske novovjekovne povijesti.

Pisac svoje spoznaje povijesti gradio je na proučavanju društvenih, etničkih i migracijskih promjena u Istri i Kvarneru, na prijelazu iz srednjeg u novi vijek. Taj doživljaj istarske povijesti je prožet novim idejama i suvremenim sintezama, a takav način znanstvenog istraživanja i rada dr. sc. S. Bertoša je prenio i na studente povijesti

riječkog sveučilišta. Naime, prof. S. Bertoša je punih 11 godina (od 2000. do 2011.) bio vanjski suradnik Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci; nositelj i predavač sljedećih kolegija: *Hrvatska povijest XVI. – XVIII. stoljeće*, *Svjetska povijest od XVI. st. do 1870.*, *Svijet Sredozemlja XVI.-XVIII. st.*, *Povijest novovjekovne Hrvatske* i *Novovjekovna povijest Europe*. Potom odgojio je dvije asistentice (jedna od njih je danas već doktorica znanosti. Riječ je o asistentici Maji Ćutić Gorup), a kao mentor na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta u Rijeci imao je 50 diplomskih i završnih radova.

U Rijeci su promovirane i tri knjige dr. sc. Slavena Bertoše, a to su: *Život i smrt u Puli* (2002.), *Svjetska povijest modernoga doba* (2005.) i *Osebužno mjesto austrijske Istre* (2011.), a danas se predstavlja i knjiga *Migracije prema Puli – Primjer austrijske Istre*. Knjige su promovirane u Zavodu HAZU-a i izložbenom prostoru glagoljice Sveučilišne biblioteke u Rijeci.

Bez obzira što prof. Bertoša danas više nije vanjski suradnik Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Rijeci, njegov duh je i dalje prisutan među studentima. Navedene knjige, naime su dio obvezne i priručne literature kod pripreme ispita i seminarskog rada kolegija *Novovjekovna povijest Hrvatske*.

No, vratimo se knjizi koju se danas predstavlja: *Migracije prema Puli – Primjer austrijske Istre u novom vijeku*. Knjiga je izašla iz tiska potkraj 2012. godine, a nastala je na temelju znanstvenih istraživanja vezanih uz projekte: *Istarsko društvo 16.-19. stoljeća: povijesne i kulturološke teme* i *Povijest Zapadne Hrvatske: Istra, Kvarnersko primorje, Gorski kotar, Lika*. Nakladnici su: Katedra čakavskog sabora za povijest Istre Pazin, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli i Državni arhiv u Pazinu. Knjiga je sv. 6. Male biblioteke. Recenzenti jesu dva ugledna povjesničara: akademik Franjo Šanjek i dr. sc. Lovorka Čoralić. Urednik je Josip Šiklić, prof., tehnički urednik Adriana Putinja, a lekturu i korekturu potpisuje Melita Lukšić, prof.

Knjiga je koncipirana u 30 poglavlja s podnaslovima, a sadrži predgovor, bilješke, popis korištenih izvora i literature, sažetke na hrvatskom, talijanskom, engleskom i njemačkom jeziku, kazala mjesta, imena i pojmova te bilješku o piscu.

U *Predgovoru* knjige autor pojašnjava prostor austrijske Istre i nazive Istarska knežija, te Pazinska knežija, a u *Uvodu* (to je i I. poglavlje knjige) govori o temeljnoj građi za ovaj rad, tj. o matičnim knjigama grada Pule koje se nalaze u Državnom arhivu u Pazinu. U tom dijelu knjige S. Bertoša nas uvodi i u predmet znanstvenoga istraživanja, a to je razdoblje između 1613. i 1817. godine, kada se odvijaju snažni migracijski pohodi između mletačkog i austrijskog dijela Istre. Autor knjige polazi od teze da je grad Pula u tome vremenu bio značajno središte i luka na mletačkom pomorskom putu prema Dalmaciji i Levantu, te da je i dalje zadržao tu svoju vodeću ulogu kao i naseljenost zbog stalnog doseljavanja pučanstva iz austrijske Istre. Zatim slijede poglavlja sa znanstveno obrađenim temama poput: puljske matične knjige, mjesta i nazivi provenijencija doseljenika, imena, prezimena, upisi, višestruke migracije, dugogodišnji žitelji Pule, spomeni crkava i župa, zanimanja, etnička pripadnost, novi stanovnici, vrste brakova, vjenčanja, razlika u dobi muškarca i žene, krvno srodstvo muškarca i žene, porođaji, nezakonita djeca, krštenje, dužina života, razne smrti, ukopi...

Ovaj monografski rad osnažen je i s tri tabelarna priloga: prvi *Usporedba broja krštenih, krizmanih, vjenčanih i umrlih doseljenika iz austrijske Istre*; drugi *Dob umrlih doseljenika iz austrijske Istre* i treći *Cjeloviti popis doseljenika s područja austrijske Istre*. Također, ova je knjiga obogaćena fotografijama dokumenata, fotografijama crkava, povijesnih zemljovida, crteža J. W. Valvazora, a autor toga likovnog sadržaja je također prof. S. Bertoša što upućuje i na njegov estetski senzibilitet.

I na kraju da zaključim: riječ je o povijesnoj monografiji jer je tema migracija iz austrijske Istre u Pulu tijekom XVI. i XVIII. st. znanstveno obrađena. Istražene su puljske matične knjige iz razdoblja od 1613. do 1817. godine. Dokumenti tj. povijesna građa je znanstveno i kritički obrađena, sistematizirana i izložena. Iščitavanje građe se temeljilo isključivo na radu u arhivima (Državni arhiv u Pazinu, Državni arhiv u Rijeci, obiteljski arhiv Bertoša) i na građi Prospera Petronia (*Memorie sacre e profane dell'Istria*, Trieste 1968.) te Giacoma Filippa Tomasinia (*De Commentario storici ge-*

ografici della Provincia dell' Istria, libri otto, Trieste 1837.). Osim toga pisac ove monografije služio se i literaturom pa je navedeno 96 bibliografskih naslova. Ovakovo djelo sublimira istraživanje na temu istarske migracije u XVII. i XVIII. st. i iznosi sintezu koja sadrži nove poglede na Istru u ranome novome vijeku. S. Bertoša konstatira da su se tijekom XVII. i XVIII. st. odvijale velike migracije iz austrijske Istre u Pulu, da pri tome državne granice nisu ometale seobe i seljenje puka prema moru, da je glavninu seobe činio hrvatski živalj (zabilježeno je 129 hrvatskih prezimena i svega 33 talijanska) iz 31 naseljenoga mjesta austrijske Istre. Također ova knjiga potiče i inicira nova demografska, toponomastička, sociološka, gospodarska i etnička istraživanja austrijske Istre i Pule tijekom XVII. i XVI-II. stoljeća. Jednom riječju, čitajući knjigu dobivamo sliku života istarskoga puka u tijeku XVII. i XVIII. stoljeća, ali ono što je važno istaći, unutar novovjekovne europske povijesti.

Knjiga je napisana lijepim hrvatskim književnim jezikom i jasnim rečenicama. Ona je vrlo pregledna i sistematizirana te ispunjena likovnim priložima koji daju vizuru i punoću pisane riječi. Ovo djelo odražava autorovu osobnost, tj. njegovu serioznost i vrsnost u povijesnom istraživanju.

Vesna Munić